

Tillämpningen av kommuniseringsregeln i 13 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd

I en anmälan mot Försäkringskassan, försäkringskontoret Södermalm i Stockholm, uppgav AA bl.a. att kassan hade underlåtit att kommunicera en ansökan om underhållsstöd med honom.

Försäkringskassans akt i ärendet begärdes in och granskades. Försäkringskassan anmodades därefter att yttra sig över bl.a. den inledande handläggningen av ärendet, mot bakgrund av bestämmelsen i 13 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd. – Kassan anmodades även att yttra sig över en fråga om handläggningen av en fråga om utlämnande av handlingar till AA. Den frågan tas dock inte med i detta referat.

I sitt remissvar den 22 september 2006 hänvisade Försäkringskassan, genom länsdirektören BB vid länskontoret i Stockholm, till en här utelämnad redogörelse från försäkringskontoret Södermalm och anförde för egen del bl.a. följande.

Yttrande

Den inledande handläggningen

Vad gäller den inledande handläggningen av AA:s ärende om underhållsstöd får Försäkringskassan anförda följande.

I 13 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd (USL) stadgas bl.a. följande. När underhållsstöd sökts skall Försäkringskassan omedelbart sända meddelande om ansökan till den andra föräldern. Meddelandet skall innehålla en uppmaning till den andra föräldern att yttra sig muntligen eller skriftligen inom en viss tid, om han eller hon har något att anförda i frågan om ansökan. I meddelandet skall även en underrättelse lämnas om innehållet i 3, 4, 8–10 och 24–28 §§ USL lämnas.

I Försäkringskassans Vägledning (2001:9 Version 2) om underhållsstöd, s. 36 f., anges följande.

9.2 Underrättelse till bidragsskyldig

I USL finns särskilda regler om hur den bidragsskyldige ska underrättas när det kommit in en ansökan om underhållsstöd.

9.2.1 Omedelbart meddelande

Försäkringskassan ska omedelbart sända meddelande till den bidragsskyldige att ansökan gjorts. Detta gäller under förutsättning att den bidragsskyldiges vistelseort är känd eller går att ta reda på (13 § USL).

I samband med att Försäkringskassan registrerar att ansökan kommit in skickas förfrågningar via ADB-media till skattemyndighet och CSN. Uppgifterna från senaste taxeringen, eventuellt utbetalt studiebidrag och uppgifterna om bidragsskyldigs totala antal barn ligger till grund för beräkningen av vad som kan fastställas som återbetalningsbelopp.

I normalfallet har Försäkringskassan tillgång till uppgifterna inom fyra dagar.

Exempel

Ansökan om underhållsstöd lämnas in till Försäkringskassan den 19 maj. Den registreras samma dag. Uppgifter från skatteregister och CSN finns tillgängliga fr.o.m. den 22 maj.

Om meddelandet med uppgift om beräknat återbetalningsbelopp inte kan skickas omgående, på grund av att till exempel inkomsten från senaste taxeringen kräver en manuell hantering, kan det vara lämpligt att ändå meddela att själva ansökan gjorts.

Meddelandet ska innehålla en uppmaning till den bidragsskyldige att om han eller hon har något att invända mot ansökan eller vill anföra något om återbetalningsskyldigheten, måste yttrandet muntligen eller skriftligen göras inom en viss tid. I meddelandet ska även underrättelse lämnas om de bestämmelser som gäller för underhållsstöd, underhållsstödets storlek och om återbetalningsskyldighet (13 § USL).

9.2.2 Tid för yttrande

Den bidragsskyldige ska yttra sig, om inte särskilda skäl finns, inom 14 dagar från den dag han/hon fick del av ansökan (3 § RFFS 1996:18).

Exempel

Försäkringskassan har samtliga uppgifter tillgängliga den 22 maj och registrerar meddelandet som ska skickas till den bidragsskyldige samma dag. Han tar del av meddelandet den 24 maj. Om han vill yttra sig i ärendet ska han göra det senast den 7 juni (om detta är en vardag). Beslut om underhållsstöd kan meddelas tidigast den 8 juni.

9.2.3 Meddelandets innehåll

Kommuniceringen bör innehålla uppgift om den beräknade återbetalningsskyldigheten samt hur den räknats fram. Den bidragsskyldige bör särskilt uppmärksammas på att underhållsstöd inte ska lämnas om det finns grundad anledning att anta att han eller hon betalar underhållsbidrag som motsvarar underhållsstödet. Någon återbetalningsskyldighet ska då inte heller fastställas (prop. 1995/96:208 s. 88).

Om återbetalningsbeloppet som Försäkringskassan räknat fram är lägre än underhållsstödet informeras den bidragsskyldige om att någon återbetalningsskyldighet inte kommer att fastställas, om denne i rätt ordning betalar beloppet direkt till boföräldern eller till den studerande.

Av handlingarna i nu aktuellt ärende framgår bl.a. följande. I Försäkringskassans journalanteckningar den 3 juni 2004 uppges bl.a. följande. Ansökan om fullt underhållsstöd inkom den 1 juni 2004. Den 3 juni 2004 skickas meddelandebrev, ”sköta själv”, till båda föräldrarna. Den 7 juli 2004 skickas ”Meddelande – ansökan om underhållsstöd m.m.” till AA.

Enligt 13 § USL skall ett meddelande om ansökan om underhållsstöd omedelbart sändas till den andra föräldern. Enligt uppgift från försäkringskontoret skickas nämnda meddelande normalt parallellt med det s.k. sköta själv-brevet eller i vart fall senast inom åtta dagar från det att ansökan om underhållsstöd inkom till Försäkringskassan. Såvitt framgår av handlingarna i nu aktuellt ärende inkom ansökan om underhållsstöd den 1 juni 2004. Meddelande enligt 13 § USL har emellertid skickats till AA först den 7 juli 2004.

Utskicket har således inte skett inom föreskriven tid. Detta är naturligtvis inte acceptabelt och Försäkringskassan beklagar det inträffade.

AA gavs tillfälle att yttra sig över remissvaret.

I sitt beslut den 19 december 2006 anförde *JO Nordenfelt* i bedömningsdelen följande, såvitt avser frågan om kommunikering.

När en ansökan om underhållsstöd kommer in till Försäkringskassan skall kassan, enligt 13 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd, USL, omedelbart sända meddelande om ansökan till den bidragsskyldige, under förutsättning att hans eller hennes vistelseort är känd eller går att ta reda på. Meddelandet skall innehålla en uppmaning till den bidragsskyldige att yttra sig muntligen eller skriftligen inom en viss tid, om han eller hon har något att invända mot ansökan eller har något att anföra i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 21 §. I meddelandet skall även en upplysning lämnas om innehållet i vissa bestämmelser i USL.

CC:s ansökan om underhållsstöd kom in till kassan den 1 juni 2004. Den 3 juni 2004 skickade kassan en skrivelse till AA, i vilken denne dels upplystes om att ansökan hade kommit in, dels uppmanades att ta kontakt med handläggaren av ärendet ”angående om du kan betala underhåll för (...), direkt till boföräldern (...)”. Ett meddelande enligt 13 § USL skickades först den 7 juli 2004.

Utsändandet av meddelande enligt 13 § USL dröjde alltså drygt en månad. Handläggningen i denna del kan inte ens med en för kassan mycket generös tolkning av begreppet omedelbart anses ha skett på föreskrivet sätt. Dröjsmålet med att sända ut meddelandet förefaller delvis ha berott på att man vid försäkringskontoret Södermalm har som rutin att först skicka ut brev för att uppmana föräldrarna att själva försöka reglera frågan om underhåll till barnet.¹ Först när parterna inte hör av sig eller när de uppgett att de inte själva har lyckats lösa frågan om underhåll skickas meddelandet ut. Jag har inte några synpunkter på att Försäkringskassan försöker att förmå föräldrar som har separerat att själva reglera underhållsfrågan. Den verksamheten bör emellertid skötas parallellt med de åtgärder som behövs för att uppfylla omedelbarhetskravet i 13 § USL.

¹ Regeringen anförde i regleringsbrevet för budgetåret 2005 avseende Försäkringskassan att utifrån målsättningen att separerade föräldrar i större utsträckning skall reglera underhåll till barnet direkt mellan sig, bör föräldrar som har förutsättningar därtill inte använda underhållssystemet för att reglera underhållsskyldigheten.